

Zaupanje (65), dočim so Pričakovanje (25), Tožba (51), Presenečenje (39), Sanje in še nekaj drugih poleg Konca (73) nemogoče.

V dodatku je nekaj močnejših, kjer pokaže Maleš svojo spretnost, n. pr.: Mlada mati I. (85), 100 Din (93), Mlada mati II. (95) in Portret gdč. X. (97). V avtoportretu pa je Maleš pokazal svoj duševni profil v blazirani gesti roke pred ustí.

Maleševa ciklična zbirka risb ni upravičena, kljub temu, da je novost. V njej nisem našel zajete ne «one strani življenja, v katerem (!) danes živimo», ne umetniškega izraza življenja sploh, ampak enodnevno hlastanje za prazno razblinjenostjo in puhlostjo. O tem me je prepričala poleg uvoda tudi ovojna stran, kjer Malešu ni bilo za resnico, ampak za reklamo, čeprav jo dela kak Delak. V Malešu ne vidim «kmečko sentimentalnega srca sredi hrupnega vrveža velikega mesta (!)», niti ne pristno slovenskega občutja, saj je marsikaj iz mlajše Francije. Dvoje je v primitivnosti — ali naivnost ali degeneracija in infantilnost. Maleš ima talent, kar pa še ne odloča. Anton Ocvirk.

Alojzij Peterlin-Bátog: Pot za goro. Pesmi. Tiskala tiskarna bratov Rumpretov v Krškem. Samozaložba 1929. Str. 52.

Alojzij Bátog je človek iz pretekle generacije. Razodeva ga vsak verz v zbirki. Šel je mimo razgibane četvorice, da se mu komaj malo pozna Kette (Sonet trenutka). Zato nekam čudno dirne človeka, ko naleti med novejšimi zbirkami po večini mlajših pesnikov na zastarelo in okorelo pesniško zbirko, ki ima komaj naslov dober. — Zbirka obsega nad trideset pesmi, ki so pisane v osladni in obrabljeni dikciji, v medlih nefiguralnih izrazih in v sentimentalni melanholiji človeka, ki ne živi v sebi globoko, doživlja svet v preozkem obsegu in mu je umetnost v bistvu tuja, dasi ima verzifikatorski čut. Med rispeti — Bátogu baje najbolj priljubljeno obliko —, med pesmimi v tempu in občutju narodne popevke (Oj, dekle, str. 24., Nagajivka 33, Mladost 34) buti modernizirana Vojna balada s svojo narejeno pompoznostjo in učinkuje smešno. Domo-rodni buditeljski ton koroških pesmi in erotične Prekmurke so spominski verzi. «Kam», neka reflektivna filozofsko naivna pesem, pa je igračkanje. — Vsebinsko prazen in oblikovno nerazgiban je Bátog v svoji zbirki. Utegne pa biti njegovim znancem in prijateljem prijetna spominska knjiga.

Anton Ocvirk.

Borisav Stanković: Dela. («Iz moga kraja.» Beograd 1928. — «Gazda Mladen.» «Pevci.» Beograd 1928. — «Moji znanci.» Beograd 1928. — «Pod okupacijom.» Beograd 1929.)

Štirje novi zvezki Stankovićevih zbranih spisov, S četrtrim, ki je v tej izdaji sedmi, je zbirka po vsej verjetnosti zaključena, če ne izide studija o Stankoviću, ki bi jo močno izpopolnila, bibliografija in nemara še važnejša korespondenca. Pomanjkljivosti te izdaje sem že grajal na tem mestu (glej LZ. 1928, str. 634 do 636). Naj pripomnim samo to, da so v teh zvezkih urednikove prepotrebne opazke malce obilnejše in da je kot urednik podpisan D. Kostić.

Medtem ko so se v prvih treh zvezkih ponatisnili spisi, ki jim je dal avtor dokončno obliko in ki so (izvzemši «Tašano») izšli za njegovega življenja v samostojnih knjigah, so štirje nadaljnji zvezki prava podoba nemirnega, notranje raztrganega, vase zagrizenega in nestalnega Borisava Stankovića. Zbirki «Iz moga kraja» in «Moji znanci» vsebujeta ponatise novel in črtic, ki so izšle v raznih časopisih in časnikih, večidel po l. 1906. do l. 1924. Ti sestavki so precej neenake vrednosti, vendar tudi najmanj izpiljeni še vedno očitujejo Stankovićevo originalnost in pripovedniške sposobnosti. «Gazda Mladen» in «Pevci» sta dva nedovršena romana. Oba je pisal avtor z veliko ambicijo, tudi

z notranjo ljubeznijo, a z nestanovitno voljo in po vnanjih dogodkih oslabljeno močjo. «Pevci» so izhajali l. 1906./1907. v «Delu»; Stanković jih je prekinil zaradi tega, ker se je bil sprl z redakcijo. Poslej jih je nekajkrat skušal nadaljevati, toda dovršil jih ni nikdar več. Prav za prav je nedovršena tudi «Nečista krv», dasi se to ne opazi zlahka. Vse delo tega pisatelja, ki je imel med Srbi največ originalnosti in talenta, je nekak torzo, ki je na nekaterih mestih mojstrsko izoblikovan, na drugih pa nas skoraj žali s sirovim, neobdelanim kamenjem in s skicami, ki so ostale zgolj zasnove samoniklega duha, mukoma iščočega adekvatnih form svojemu notranjemu zapletenemu doživljanju. Stankovićeve duševne drama nam ostaja še preveč zagrnjena, da bi jo mogli doumeti.

Knjiga «Pod okupacijom» je vzbudila v beograjski javnosti največ hrupa in težkih napadov na pisatelja, ki se ne more več braniti. Tu so natisnjeni rokopisi iz njegove zapuščine in ponatisnjeni listki, ki jih je objavil med svetovno vojno v «Beogradskih Novinah», listu, ki ga je izdajala avstrijska okupacijska oblast. Stanković se je l. 1919. bavil z mislijo, da bi bil sam izdal spomine na okupacijo. Tudi tega načrta ni uresničil in dve leti po smrti so ti spisi, ki ne presegajo beograjskega ambienta, povzročili pri prizadetih osehah popolno revizijo mnenj o Stankoviću. Knjiga je mučna obsodba nekaterih beograjskih družabnih plasti in uglednih oseb, eden izmed dokumentov vojne psihologije. Ko bo bolj raziskano notranje življenje Borisava Stankovića, ko bo njegov človeški karakter očiščen osebnih predsodkov in anekdotične navlake, bo tudi jasnejše, koliko iskrenosti in človeške toplote je v teh zagrenelih zapiskih pisatelja, ki se je moral pod sovražno okupacijo v najtemnejših dneh svoje domovine boriti za vsakdanji kruh in gledati moralne drame svojih rojakov. Tudi ti spomini kažejo, da so pritekli iz peresa, ki ga je vodil težak, mračen duh. Stilistično so precej površni, ponekod neizdelani in tudi vsebinsko nedovršeni. Gradivo, ki je zaostalo v rokopisih ali je bilo natisnjeno v čisto posebnih razmerah, pod nenormalnim pritiskom časa in okolja. Urednikove opazke na koncu povedo le najnujnejše, imenski register in Stankovićeve slika iz l. 1916. pa tudi na zunaj ločita to knjigo od prejšnjih zvezkov.

Vzlic vsej tehnični in redakcionalni nepopolnosti je izdaja zbranih spisov Borisava Stankovića dogodek na srbskem knjižnem trgu, kjer so izdaje zbranih spisov domačih pisateljev redke pojav. Najnovejša «Biblioteka savremenih jugoslavenskih pisaca» si je zastavila baš v tej smeri lep program. Veselilo nas bo, če bo znatneje prekosila primitivno izdajo Stankovićeve zbranih spisov.

B. Borko.

K R O N I K A

Dve zanimivi kolaboraciji. V svetu literarne duhovne tvorbe srečujemo često enotna dela, podpisana od dveh avtorjev, ki jima brez njiju izpovedi nikakor ni mogoče določiti, kako sta kot poedinca sodelovala pri zasnovi in nastanku umetnine.

Francosko slovstvo preteklega stoletja nam je dalo lep zgled stvariteljskega sodelovanja v dveh znamenitih realistik, v bratih Julesu in Edmondu de Goncourt. V kolaboraciji sta napisala najprej več knjig o francoski družbi za revolucije, o ženi v 18. stoletju in o intimnih portretih iz iste dobe, o Mariji Antoineti, ljubicah Ludvika XV. in pa več študij o upodabljajoči